

چگونه توانستم اختلال نوشتن در دانش آموز پایه سوم را بهبود بخشم؟

عطیه رضائی*

دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی، گروه علوم تربیتی پردیس الزهرا(س) دانشگاه فرهنگیان سمنان ایران. نویسنده مسئول

ati7812rezaee@gmail.com

خدیجه سادات طباطبایی

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

sadattabatabaee@semnan.ac.ir

چکیده

پژوهش با هدف بهبود اختلال نوشتاری در یک دانش آموز پایه سوم دبستان انجام شد. دانش آموز مورد مطالعه، با وجود دریافت آموزش های معمول کلاسی، در مهارت های نوشتن و املا با مشکلاتی مانند جابجایی و حذف حروف، خطاهای املائی پرتکرار، کندنویسی و ضعف در حافظه دیداری و شنیداری مواجه بود که این مسائل بر عملکرد تحصیلی او در درس فارسی و سایر دروس تأثیر گذاشته بود. پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و در قالب اقدام پژوهی انجام شد. داده ها از طریق مشاهده مستقیم، بررسی پوشه کار دانش آموز، فرم نظرسنجی معلم و بررسی کارنامه تحصیلی گردآوری شدند. بر اساس بررسی راهکارهای علمی و متناسب با ویژگی های دانش آموز، مجموعه ای از تمرین های چندحسی شامل رونویسی هدفمند، املائی بی نقطه، بازی های نوشتاری، تمرین های تقویت مهارت شنیداری و فعالیت های تقویت حافظه دیداری طراحی و در طول پنج هفته اجرا گردید. یافته ها نشان داد که پس از اجرای مداخلات آموزشی، میزان خطاهای املائی دانش آموز کاهش یافته و بهبود نسبی در خوانایی نوشتار، دقت در انجام تکالیف و مشارکت فعال تر در فعالیت های کلاسی مشاهده شد. اگرچه سطح ارزشیابی درس فارسی تغییر چشمگیری نداشت، اما پیشرفت هایی در مؤلفه هایی مانند انگیزه، تمرکز و عملکرد در درس ریاضی به دست آمد. نتایج پژوهش نشان می دهد که به کارگیری راهکارهای آموزشی هدفمند و چندحسی می تواند نقش مؤثری در بهبود مهارت های نوشتاری دانش آموزان دارای اختلال نوشتن ایفا کند.

واژگان کلیدی: اختلالات یادگیری، اختلال نوشتن، نارسا نویسی، مداخله آموزشی، دانش آموز پایه سوم ابتدایی

مقدمه

اختلال‌های یادگیری خاص از شایع‌ترین اختلال‌های عصبی-رشدی هستند که با علت‌شناسی پیچیده و تفاوت‌های فردی همراه‌اند (پورکمالی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲). این اختلالات می‌توانند عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار داده و مانع یادگیری مهارت‌هایی مانند خواندن، نوشتن، محاسبات ریاضی و حل مسئله متناسب با سن و استانداردهای آموزشی شوند (بخشی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۷۸۱).

یکی از اهداف اصلی آموزش در دوره ابتدایی، آموزش مهارت نوشتن است (مداح قاضیانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۷۹). نوشتن به‌عنوان یکی از مهارت‌های اساسی زبانی، نقش مهمی در انتقال افکار، احساسات و دانش ایفا می‌کند. با این حال، برخی دانش‌آموزان به دلیل اختلال‌های یادگیری، به‌ویژه اختلال نوشتاری، در کسب این مهارت با مشکلات جدی مواجه می‌شوند. این امر ضرورت بررسی دقیق این مشکلات و ارائه راهکارهای آموزشی مؤثر را آشکار می‌سازد.

بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی مشکلات نوشتاری یک دانش‌آموز دارای اختلال نوشتاری و ارائه راهکارهای آموزشی مناسب انجام می‌شود.

در نخستین جلسه حضور در کلاس سوم (الف)، پس از بررسی دفتر املاي دانش‌آموزان، مشخص شد یکی از آن‌ها تعداد غلط‌های املايي بیشتری نسبت به سایرین دارد؛ به‌طوری‌که در هشت خط املا، ۱۲ غلط شامل حذف یا جابجایی حروف، اشتباه در صداها و مشابه و رعایت نکردن فاصله بین کلمات مشاهده شد. بررسی سایر نوشته‌ها نیز ناخوانایی دست‌خط و ناقص ماندن جملات را نشان داد. معلم کلاس عنوان کرد که این مشکل مزمن بوده و با وجود تمرین‌های مکرر، پیشرفت قابل توجهی حاصل نشده است.

علاوه بر درس املا، در درس ریاضی نیز پاسخ ندادن به برخی سؤالات، اشتباه در ارزش مکانی و استفاده نادرست از جمع به‌جای ضرب مشاهده شد. رفتار دانش‌آموز در کلاس منظم است، اما نشانه‌هایی از اجتناب، مانند امتناع اولیه از تحویل کتاب و واکنش منفی به بازخوردهای کتبی، دیده می‌شود. تکرار مداوم تعداد بالای غلط‌های املايي نشان‌دهنده یک الگوی پایدار مشکل نوشتاری است.

درس املا از مهم‌ترین دروس مصوب شورای عالی آموزش و پرورش در تمامی پایه‌های تحصیلی است که نشان‌دهنده جایگاه ویژه درست‌نویسی در زبان فارسی است (اکبری شلدره و چنگیزی، ۱۳۹۸: ۸۰). مشکلات املا از عوامل اصلی افت تحصیلی در دوره ابتدایی محسوب می‌شود و اختلال املا یکی از اختلال‌های عمده در حوزه نوشتن به شمار می‌رود (ناصرپور و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۸۲-۱۸۳).

ضعف در املا، به‌ویژه در سال‌های ابتدایی تحصیل، می‌تواند منجر به کاهش اعتمادبه‌نفس، افت تحصیلی و بروز مشکلات در سایر مهارت‌ها مانند خواندن و درک مطلب شود (نراقی و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۲). از آنجا که املا در تمام مراحل تحصیل و زندگی روزمره کاربرد دارد، یادگیری صحیح آن امری ضروری است و رسیدگی به مشکلات املايي در دوره ابتدایی، نقش مهمی در پیشگیری از پیامدهای منفی تحصیلی و اجتماعی در آینده دارد (نراقی و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۲).

این وضعیت مرا به این پرسش رساند که چگونه می‌توان با استفاده از راهکارهای خلاقانه و جذاب، عملکرد املايي این دانش‌آموز را بهبود بخشید؟

روش تحقیق

بررسی عملکرد دانش آموز نشان داد که او در خواندن و املا کلمات ضعف دارد، کندخوان است و در شناخت و به کارگیری ترکیب های حروف با مشکل مواجه است. در نوشته های او حذف یا جابجایی حروف و جا انداختن حروف اضافه ای مانند «را» و «با» دیده می شود. اگرچه برای او تکالیف ویژه در نظر گرفته شده است، اما همچنان در ترکیب بندی کلمات و ارتباط میان حروف دچار مشکل است. در عین حال، دانش آموز در بحث های کلاسی مشارکت دارد و میزان توجه او مطلوب است. بر این اساس، می توان نتیجه گرفت که ضعف در خواندن و املا، کندخوانی، ناتوانی در ترکیب حروف و نشانه های نارسا نویسی، از مشکلات اصلی این دانش آموز هستند و این مشکلات در سایر دروس نیز نمود دارد.

مصاحبه با مدیر مدرسه

به منظور بررسی عوامل زمینه ای، مصاحبه ای با مدیر مدرسه انجام شد. نتایج نشان داد که دانش آموز دوزبانه است و این موضوع یکی از عوامل مؤثر در ضعف او در زبان فارسی محسوب می شود. والدین وی بی سواد بوده و از نظر اقتصادی و فرهنگی در سطح پایینی قرار دارند. دانش آموز اصالتاً ترکمن است و در سال های ابتدایی ورود به مدرسه، در برقراری ارتباط و درک زبان فارسی با مشکلات جدی مواجه بوده است.

وی در پایه اول مردود شده و در پایه دوم، علی رغم نمرات پایین در دروس فارسی، ریاضی و علوم، به پایه بالاتر راه یافته است. این شواهد نشان می دهد که مشکلات تحصیلی دانش آموز از سال های ابتدایی تحصیل وجود داشته و عوامل خانوادگی، زبانی و اقتصادی در تداوم آن نقش داشته اند.

فرم نظرسنجی (پرسشنامه معلم)

به منظور تکمیل شواهد، پرسشنامه ای در حوزه مهارت های نوشتاری، املائی و ترکیب کلمات در اختیار معلم قرار گرفت. نتایج نشان داد که دانش آموز در گرفتن ابزار نوشتن مشکلی ندارد، اما نوشتن او بسیار کند است و اندازه، فاصله حروف و تنظیم نوشته روی خط نامنظم می باشد. در نوشتن کلمات، حذف یا افزودن حروف به طور مکرر مشاهده می شود.

در حوزه املاء، دانش آموز در به یادآوری شکل حروف و کلمات، نوشتن جملات کامل و انجام املا بدون کمک دچار مشکل است. همچنین در زمینه ترکیب سازی و جمله نویسی، ضعف در شناخت ترکیب ها و حذف حروف اضافه مانند «را» و «با» گزارش شده است. از نظر رفتاری و شناختی نیز کمبود تمرکز هنگام خواندن و نوشتن و نیمه کاره رها کردن برخی تکالیف مشاهده می شود.

جمع بندی نتایج پرسشنامه، وجود مشکلات جدی در مهارت های نوشتاری، املائی و ترکیب کلمات را تأیید می کند. این مشکلات علاوه بر املا، در سایر دروس نیز دیده می شوند و می توان آن ها را نشانه هایی از نارسا نویسی و ضعف در پردازش دیداری دانست. بنابراین، طراحی و اجرای برنامه های آموزشی هدفمند و متناسب با نیازهای دانش آموز ضروری به نظر می رسد.

بخش اول: مهارت های کلی نوشتاری

ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز در دست گرفتن مداد مشکل دارد.	☐	☐	☐	☒	☐
۲	هنگام نوشتن خیلی آهسته می نویسد.	☐	☐	☒	☐	☐
۳	اندازه و فاصله حروف در نوشته های دانش آموز نامنظم است.	☐	☐	☒	☐	☐
۴	دانش آموز در تنظیم نوشته ها روی خط دفتر مشکل دارد.	☐	☐	☒	☐	☐
۵	حروف یا کلمات را هنگام نوشتن جا می اندازد یا اضافی می نویسد.	☒	☐	☐	☐	☐
۶	هنگام نوشتن دست دانش آموز زود خسته می شود یا از درد شکایت دارد.	☐	☐	☐	☒	☐

بخش دوم: مشکلات املائی

ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز در دست گرفتن مداد مشکل دارد.	☐	☐	☐	☒	☐
۲	هنگام نوشتن خیلی آهسته خیلی می نویسد.	☒	☐	☐	☐	☐
۳	اندازه و فاصله حروف در نوشته های دانش آموز نامنظم است.	☒	☐	☐	☐	☐
۴	دانش آموز در تنظیم نوشته ها روی خط دفتر مشکل دارد.	☒	☐	☐	☐	☐
۵	حروف یا کلمات را هنگام نوشتن جا می اندازد یا اضافی می نویسد.	☒	☐	☐	☐	☐
۶	هنگام نوشتن دست دانش آموز زود خسته می شود یا از درد شکایت دارد.	☐	☐	☐	☒	☐

بخش سوم: مشکلات رفتاری و شناختی مرتبط با نوشتن

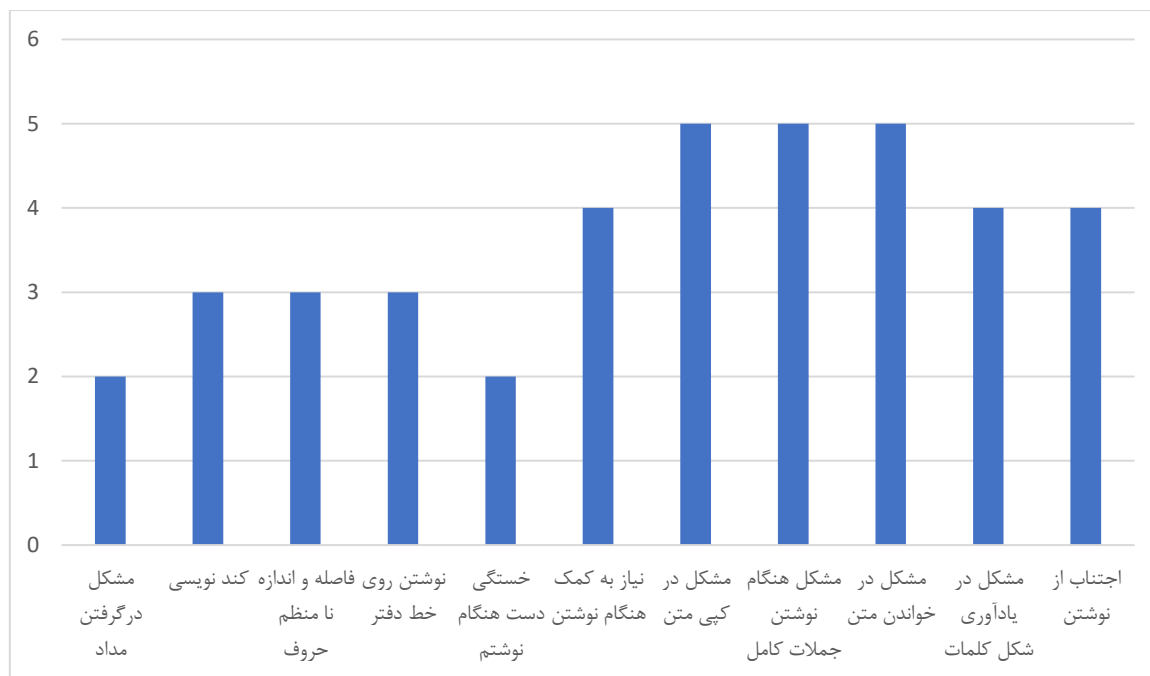
ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز هنگام نوشتن بی قراری نشان می دهد یا از نوشتن اجتناب می کند.	☐	☐	☒	☐	☐
۲	در یادآوری شکل حروف و کلمات مشکل دارد.	☐	☒	☐	☐	☐
۳	هنگام خواندن متن نوشته شده خودش دچار مشکل می شود.	☒	☐	☐	☐	☐
۴	هنگام نوشتن جملات کامل دچار مشکل است.	☒	☐	☐	☐	☐
۵	هنگام کپی کردن متن از روی تخته یا کتاب دچار مشکل می شود.	☒	☐	☐	☐	☐

بخش چهارم: سایر مشاهدات

ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز هنگام نوشتن از هر دو دست استفاده می کند.	☐	☐	☐	☐	☒
۲	هنگام انجام تکالیف نوشتاری نیاز به کمک اضافی دارد.	☐	☒	☐	☐	☐

تجزیه و تحلیل و تفسیر فرم نظرسنجی

نمودار ۱- وضعیت نوشتن و املاي دانش آموز از نظر معلم پایه سوم

پیشینه پژوهش

مسعودی و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود به این نکته اشاره کردند که رونویسی درست واژه‌ها می‌تواند در بهبود نوشتار دانش‌آموز مؤثر باشد، اما لزوماً موجب یادگیری پایدار نمی‌شود. آن‌ها پیشنهاد کردند که تقویت حافظه دیداری، کلید اصلی بهبود مهارت نوشتاری است؛ چراکه دانش‌آموز در این صورت نه تنها دیکته‌ی صحیح کلماتی را که قبلاً اشتباه نوشته است، می‌آموزد، بلکه توانایی حفظ و یادآوری واژه‌های جدید را نیز تقویت می‌کند (مسعودی و همکاران، ۱۴۰۳: ۴۶۳۸).

بررسی‌های ستاری شیراز و همکاران (۱۴۰۳) نشان داد که ضعف در خواندن و نوشتن یکی از چالش‌های اساسی دانش‌آموزان در مدرسه است. این پژوهش تأکید داشت که برخی از کودکان با وجود رشد جسمانی طبیعی، هوش عادی و توانایی برقراری ارتباط، هنگام ورود به مدرسه در یادگیری خواندن و نوشتن دچار مشکل می‌شوند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که چنین مشکلاتی نه تنها بر درس املا بلکه بر سایر دروس نیز تأثیر منفی گذاشته و موجب افت تحصیلی می‌شود (ستاری شیراز و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۵).

آسایش و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی به بررسی دیسگرافیا یا اختلال نوشتن پرداختند و تأکید داشتند که این مشکل می‌تواند در هر سنی بروز کند، اما در اغلب موارد با مداخلات آموزشی مناسب قابل اصلاح است.

آنها تأکید کردند که والدین و معلمان نباید نسبت به این مشکل بی تفاوت باشند و می توانند با استفاده از روش های آموزشی متناسب با نیازهای فردی کودک، عملکرد نوشتاری او را بهبود بخشند (آسایش و همکاران، ۱۴۰۳: ۶).

در مطالعه های دیگر، صادقی و همکاران (۱۴۰۱) به تأثیر اختلالات یادگیری، به ویژه دیسگرافیا، بر فرآیند آموزش پرداختند. یافته های آنها نشان داد که این اختلال می تواند موانع جدی در یادگیری ایجاد کند و نباید آن را با مشکلاتی نظیر کندذهنی یا بی انگیزگی اشتباه گرفت. آنها همچنین در پژوهش دیگری (۱۴۰۱) به این نتیجه رسیدند که برطرف کردن اختلال نوشتاری در دانش آموزان ابتدایی، تأثیرات مثبتی بر عملکرد تحصیلی و حتی رشد شخصیتی آنها دارد (صادقی و همکاران، ۱۴۰۱: ۸).

بر اساس تحقیق تیموری براکوهی (۱۴۰۳)، مشکلات نوشتاری و دیکته نویسی اگر به موقع مورد توجه قرار نگیرند، می توانند منجر به بروز سایر مشکلات آموزشی شوند. این پژوهش نشان داد که دانش آموزانی که در املای صحیح کلمات مشکل دارند، در سایر امتحانات کتبی نیز عملکرد ضعیفی از خود نشان می دهند. در نتیجه، این مسئله ممکن است باعث کاهش اعتماد به نفس تحصیلی و حتی مدرسه گریزی در آنها شود (تیموری براکوهی، ۱۴۰۳: ۷۱). یافته های این پژوهش ها تأکید دارند که اختلال نوشتاری صرفاً یک مشکل آموزشی نیست، بلکه می تواند بر جنبه های روان شناختی و انگیزشی دانش آموز نیز تأثیر بگذارد. بنابراین، استفاده از روش های آموزشی متنوع، تمرین های هدفمند و تقویت مهارت های دیداری و حرکتی، می تواند در بهبود این مشکل نقش بسزایی داشته باشد.

چارچوب نظری و مبانی پژوهش

با توجه به مراحل چرخه تشخیص و بررسی اختلالات نوشتاری و با استفاده از منابع علمی، پژوهش‌های انجام‌شده و تجربه‌های میدانی، راهکارهای متعددی برای بهبود نارسانویسی و ضعف املائی دانش‌آموزان شناسایی شد. این راهکارها بر تقویت مهارت‌های حرکتی، شناختی و زبانی دانش‌آموز تمرکز دارند.

بر اساس دیدگاه‌های علمی، ضعف عضلات دست و انگشتان، وضعیت نادرست نشست و گرفتن مداد، و کمبود تمرین‌های هدفمند از عوامل مؤثر در اختلال نوشتن به شمار می‌روند. از این‌رو، تمرین‌های تقویت عضلات دست و شانه، استفاده از ابزارهای متنوع نوشتاری مانند گچ نرم، ماسه و شن، آموزش وضعیت صحیح نشست و شیوه درست گرفتن مداد، و کاهش حجم تکالیف نوشتاری همراه با تمرین‌های هدفمند، از جمله راهکارهای پیشنهادی هستند (شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۷).

همچنین استفاده از کلمات ساده و پرکاربرد، تمرین کامل کردن کلمات و جملات ناقص، بهره‌گیری از نقطه‌چین‌ها و الگوهای ناقص، و آموزش تدریجی و تکرارشونده حروف و کلمات، در بهبود مهارت نوشتن مؤثر گزارش شده است. پژوهش‌ها بر نقش روش‌های چندحسی و بازی‌محور، مانند نوشتن گروهی، استفاده از تصاویر و فایل‌های صوتی، تمرین بلندخوانی، و ترکیب دیدن، گفتن و نوشتن در فرایند یادگیری املا تأکید دارند (فتحی و همکاران، ۱۴۰۱).

از دیگر راهکارهای مؤثر می‌توان به فعالیت‌هایی نظیر نقاشی با انگشت، تمرین تشخیص و تکمیل شکل‌ها و حروف ناقص، تمرین‌های تقویت حافظه دیداری با کارت واژگان، یافتن حروف یا کلمات در جدول و تمرین توصیف شفاهی تصاویر اشاره کرد که در بهبود نارسانویسی کاربرد دارند (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۴).

در کنار این راهکارها، صاحب‌نظران آموزشی نیز تمرین‌هایی مانند کامل کردن املا ناقص، کلمه‌سازی با حروف پراکنده، رنگ‌آمیزی حروف مهم املائی، تمرین کلمات هم‌صدا یا هم‌شکل و استفاده از نوشتن روی آرد یا نمک را برای تقویت حافظه دیداری و شنیداری و تثبیت املا پیشنهاد می‌کنند.

علاوه بر این، راهکارهایی متناسب با شرایط کلاس و ویژگی‌های دانش‌آموز مورد نظر قرار گرفت؛ از جمله استفاده از خطوط درشت برای آموزش جایگاه حروف، کپی‌نویسی از حافظه، کارت الگوی حروف دشوار، نوشتن با انگشت بدون استفاده از مداد، دیکته تصویری و تمرین آرام‌نویسی با تأکید بر دقت و تمرکز بیشتر.

اجرای راهکارها

با توجه به نیاز آموزشی دانش‌آموز و بروز نشانه‌هایی از نارسانویسی، ضعف حافظه دیداری و مشکلات املائی، مجموعه‌ای از فعالیت‌های هدفمند طراحی و اجرا شد. این فعالیت‌ها با رویکرد تقویت مهارت‌های دیداری، افزایش دقت، بهبود هماهنگی چشم

و دست، و توسعه‌ی درک نوشتاری انجام گرفت. اهداف اصلی این برنامه‌ها شامل بهبود ساختار نوشتار، افزایش تمرکز و دقت، تقویت حافظه دیداری کوتاه‌مدت و بلندمدت و توانمندسازی در نوشتن صحیح کلمات بود.

در این مسیر، ابتدا کاربرگ‌هایی متناسب با سطح توانایی دانش‌آموز طراحی و تهیه شد. این کاربرگ‌ها پس از پرینت، با هماهنگی کامل مدیر مدرسه و معلم راهنما در اختیار دانش‌آموز قرار گرفت و در ساعت هنر و یا زمان‌های آزاد با نظارت مستقیم مورد استفاده قرار گرفت. روند اجرا تحت مشاهده‌ی دقیق و ارزیابی مستمر انجام شد تا میزان پیشرفت به‌صورت واقعی بررسی گردد. مجموعه فعالیت‌های اجراشده شامل موارد زیر بود:

۱. مقایسه‌ی دو تصویر و یافتن تفاوت‌ها

در جهت افزایش دقت دیداری، تمرکز و تقویت حافظه‌ی تصویری، دو تصویر مشابه با تفاوت‌های جزئی به دانش‌آموز ارائه شد و او می‌بایست با دقت به جزئیات توجه کرده و موارد متفاوت را پیدا کند.

۲. کامل کردن شکل‌های نیمه‌کشیده

در راستای تقویت توانایی بازسازی تصویر در ذهن، افزایش تقارن دیداری و هماهنگی چشم و دست، تصاویر ناقصی که تنها یک نیمه از آن‌ها کشیده شده بود، با هدایت و تمرکز، توسط دانش‌آموز کامل شدند. نمونه‌هایی از این تمرین شامل تصاویر کفشدوزک، گل، خرگوش، قورباغه و خورشید بود. در تمرین دیگری نیز شکل نیمه‌کشیده با توجه به خط تقارن و صفحه‌شظرنجی و تعداد مربع‌ها شکل کامل شد.

۳. ردیابی و کامل کردن اشکال و خطوط نقطه‌چین (شکسته، خمیده، دایره‌ای و مارپیچ)

با هدف افزایش دقت در دنبال کردن مسیر، بهبود کنترل حرکتی، آماده‌سازی برای نوشتن دقیق‌تر حروف فارسی، تقویت عضلات ظریف انگشتان و تسلط بیشتر بر حرکت ممداد، تمرین‌هایی با مسیرهای متنوع ارائه شد. این فعالیت‌ها به شکل تدریجی طراحی شده بودند، به طوری که سطح سختی در هر برگه افزایش می‌یافت. این فعالیت‌ها به‌مستقیم با کنترل حرکتی و افزایش تمرکز در نوشتن مرتبط هستند.

۴. کاربرگ فلش‌ها با جهت‌ها و اندازه‌های متفاوت

این فعالیت برای تقویت درک جهت‌ها، کنترل مسیر دست و تمرکز بر هدف‌مندی در نوشتن طراحی شده بود. دانش‌آموز باید با دقت مسیر فلش‌ها را دنبال می‌کرد و از نظر جهت‌یابی نیز به چالش کشیده می‌شد.

بله حتماً. الان گزارش را کامل‌تر، توضیحی‌تر و با هدف هر فعالیت بازنویسی می‌کنم؛ طوری که هم رسمی باشد، هم دقیق و کاربردی، هم کمتر حالت تیتروار داشته باشد:

۵. بازی ماز (مسیریابی دیداری)

در این فعالیت، کاربرگ‌هایی از مسیرهای پیچیده و تو در تو (ماز) در اختیار دانش‌آموز قرار گرفت.

هدف از این تمرین، تقویت مهارت حل مسئله، افزایش دقت دیداری، صبر و تمرکز در دنبال کردن مسیر درست بود. دانش آموز با دقت بالا سعی کرد راه درست را پیدا کند.

۶. وصل کردن شکل های مشابه

باهداف تقویت تشخیص دیداری، افزایش دقت در مشاهده تفاوت های جزئی و تمرکز طولانی مدت روی جزئیات دانش آموز مجموعه ای از تصاویر مختلف دریافت کرد و باید اشکال کاملاً یکسان و مشابه را در بین آنها شناسایی و با خط به هم وصل می کرد.

باهداف تقویت تشخیص دیداری، افزایش دقت در مشاهده تفاوت های جزئی و تمرکز طولانی مدت روی جزئیات در ابتدا در انتخاب اشکال دچار تردید می شد اما با تکرار چند کاربرد اعتماد به نفس بیشتری در انتخاب صحیح پیدا کرد.

۷. پیدا کردن حروف تکراری در بین حروف

در جهت افزایش دقت دیداری، سرعت پردازش اطلاعات بصری، تمرکز بر جزئیات و تقویت حافظه کوتاه مدت، در کاربرگ های ویژه ای، حروف نوشته شده بود و دانش آموز باید حرفی که دوبار آمده را پیدا می کرد. در مرحله ی بعد باید حرفی که سه بار آمده را تشخیص می داد.

۸. تمایز بین حروف مشابه

در جهت تقویت تفکیک دیداری، جلوگیری از اشتباه گرفتن حروف مشابه در املا، افزایش دقت شنیداری و نوشتاری با دانش آموز روی حروفی که در شکل و نقطه گذاری مشابه بودند، تمرین شد.

ابتدا تفاوت بین حروف مشابه معرفی شد، سپس با آن یک کلمه گفته شد. دانش آموز نیز تلاش کرد خودش کلمه بسازد و آن را بنویسد.

۹. مرور حروف الفبا همراه با ساخت کلمه

با هدف، تقویت حافظه شنیداری، تقویت ساخت واژه و بهبود مهارت های املا و کلمه سازی در این فعالیت، حروف الفبای فارسی یک به یک مرور شد. برای هر حرف، دانش آموز یک کلمه می گفت یا مثال می شنید و برخی از کلمات را می نوشت. در موارد دشوار، واژه ها بخش بندی می شدند تا نوشتن آسان تر شود.

۱۰. نقاشی یا پانتومیم کلمات

برای ارتباط بهتر میان ذهن و نوشتار، برای برخی کلمات نقاشی کشیده شد یا کلمه به صورت نمایش بی کلام (پانتومیم) اجرا شد و دانش آموز حدس می زد.

۱۱. پیدا کردن اشیاء یا کلمات بر اساس حروف

در راستای تقویت دقت شنیداری، تثبیت شناخت حروف الفبا، افزایش دایره لغات و تقویت ارتباط بین آوا، حرف و واژه، افزایش تمرکز، مشاهده هدفمند و فعال سازی حافظه کلامی و دیداری ابتدا یک حرف مشخص از حروف الفبا به دانش آموز داده شد،

سپس از او خواسته شد که در محیط اطراف خود به جست و جو بپردازد و نام یک وسیله را که آن حرف در ابتدای یا میانه آن به کار رفته باشد، بیان کند.

۱۲. املاي بی نقطه

با هدف افزایش دقت دیداری و تشخیص ساختار حروف مشابه متن ساده ای بدون نقطه در اختیار دانش آموز قرار گرفت. متن را شمرده شمرده خوانده شد و دانش آموز موظف بود نقطه های مربوط به هر حرف را در جای صحیح قرار دهد. تمرین چندین بار با کلمات متفاوت تکرار شد تا درک و تمایز حروف نقطه دار تقویت شود.

۱۳. تلفظ شمرده و لب خوانی

به جهت بهبود درک شنیداری و تقویت حافظه کلمات شنیده شده، کلمات مشکل دار شمرده شمرده گفته شد و از دانش آموز خواسته شد به حرکت لب و دهان توجه کند. این تمرین کمک کرد تا دانش آموز با دقت بیشتری به صداها گوش دهد و در ذهن خود ساختار کلمه را تجزیه کند.

۱۴. تفکیک و آموزش حروف مشابه (ز، ذ، ض، ظ و...)

در راستای کاهش خطاهای ناشی از شباهت های صوری و آوایی، دانش آموز با کلمات مختلفی که این حروف در آن ها به کار رفته بود، مواجه شد. تفاوت های نگارشی و شنیداری این حروف توضیح داده شد.

۱۵. آموزش تفاوت ساختاری «ه + ی» در انتهای کلمات فعلی

با هدف تصحیح ساختار واژه های فعلی و کاهش خطای نگارشی در ساختارهایی مانند «رفته ای»، «شنیده ای»، «دیده ای»، از تمثیل: «ه و ی قهرند، فقط با الف آستی می کنند» استفاده شد. سپس تمرین های املايي متنوعی اجرا گردید تا در ذهن تثبیت شود.

۱۶. ساخت واژه با حروف منتخب (الف، م، ن، د، ع، س و...)

در راستای تقویت مهارت واژه سازی و افزایش تعامل شناختی با حروف، دانش آموز با استفاده از حروف داده شده، سعی کرد کلمات معنادار بسازد. این تمرین ذهن او را به چالش کشید و کمک کرد درک بهتری از ترکیب حروف و نقش آن ها در ساخت کلمات پیدا کند.

۱۷. ارتباط تصویر و کلمه

با هدف تقویت ارتباط بین تصویر و کلمه و افزایش دایره واژگان، دانش آموز می بایست کلمه مناسب هر تصویر (مانند نقش کفش و چتر) را از میان کلمات موجود در دایره مرکزی پیدا کرده و پس از نوشتن در زیر تصویر مربوطه، آن را می خواند. این فعالیت به جهت تسهیل درک معنای کلمات از طریق تصاویر و ایجاد یک تعامل بصری برای یادگیری صورت پذیرفت.

۱۸. تمیز دیداری حروف بدون نقطه

به منظور تقویت دقت در تشخیص حروف مشابه و مقابله با اشتباهات ناشی از عدم توجه به نقاط حروف، تمرین تمیز دیداری حروف مشابه به روش بدون نقطه انجام شد؛ به این ترتیب که حروف مشابه بدون نقطه نوشته شده و از دانش آموز خواسته می شد

تا با توجه به صدای مورد نظر، تعداد و محل صحیح نقطه ها را مشخص نماید و حرف درست را بنویسد. این اقدام به جهت ایجاد یک چالش برای تمرکز بر ویژگی های بصری حروف به کار گرفته شد.

۱۹. تکمیل نقطه های کلمات

در ادامه و با هدف کاربردی کردن مهارت تشخیص حروف در ساختار کلمات و تثبیت تمیز دیداری حروف مشابه، فعالیت تکمیل نقطه های کلمات اجرا گردید. در این فعالیت، تصاویر به دانش آموز نشان داده می شد و کلمه مربوط به آن تصویر به صورت بدون نقطه نگارش می شد و دانش آموز می بایست با توجه به تصویر و صدای کلمه، نقطه های حروف را در جای صحیح قرار می داد تا درک بصری کلمات و املاي صحیح آن ها تقویت شود.

۲۰. تلفظ بخش بخش کلمات

برای تسهیل تلفظ کلمات دشوار و کاهش بار شناختی تلفظ کلمات طولانی و پیچیده، روش آموزش تلفظ به صورت بخش بخش به کار گرفته شد. در این روش، کلماتی که دانش آموز در تلفظ آن ها مشکل داشت، به صورت هجا به هجا برای او گفته می شد و از او خواسته می شد تا هر بخش را تکرار نموده و سپس کل کلمه را بگوید تا اعتماد به نفس او در گفتن کلمات افزایش یابد. در این راستا، تأکید ویژه ای بر توجه دانش آموز به تلفظ صحیح و همچنین حرکات دهان و زبان معلم در هنگام ادای کلمات صورت گرفت تا در صورت وجود مشکلات شنیداری، از طریق مشاهده نیز بتواند تلفظ صحیح را درک نماید.

۲۱. تمرین تلفظ حرف «گ»

به منظور رفع مشکل خاص در تلفظ حرف "گ"، تمرینات ویژه ای انجام شد که شامل تکرار متوالی صدای "گ" (مانند "گگگگگ") و همچنین گفتن کلماتی که با حرف "گ" شروع می شوند، بود تا به روان تر و واضح تر صحبت کردن دانش آموز کمک شود. در این بخش نیز بر اهمیت دقت به نحوه (تلفظ) و وضعیت دهان و زبان معلم هنگام ادای حرف "گ" تأکید گردید.

در طول تمامی جلسات، فعالیت ها با نظارت کامل انجام شد. دانش آموز پس از هر تمرین بازخورد دریافت می کرد و بر اساس میزان دقت و تلاش او، تشویق و اصلاحات لازم صورت می گرفت.

شواهد ناشی از مشاهده مستقیم (شامل بررسی رفتارهای دانش آموز در کلاس، دفتر املا و پوشه ی کار دانش آموز)، همچنین بررسی اسناد و مدارک آموزشی، فرم نظرسنجی معلم و مصاحبه با معلم کلاس، نشان می دهد که سطح عملکرد املاي دانش آموز نسبت به گذشته به صورت نسبی بهبود یافته و میزان مشارکت او در فعالیت های درسی نیز افزایش یافته است.

به منظور گردآوری شواهد مورد نظر، اقداماتی انجام شد که به شرح زیر است:

۱. بررسی دفتر املا و پوشه کار دانش آموز

مقایسه نمونه های قبل و بعد از اجرای راهکارها نشان داد که تعداد اشتباهات نوشتاری کاهش یافته و دقت در نوشتن کلمات بیشتر شده است.

۲. مشاهده مستقیم در کلاس

دانش آموز انگیزه ی بیشتری برای مشارکت در کلاس از خود نشان داد. به طور مشخص، در پاسخ گویی به پرسش های معلم (از جمله معنی واژه ها، جمله سازی و سوالات ریاضی) داوطلبانه شرکت می کرد و پاسخ های دقیقی ارائه می داد. این موضوع مورد توجه و تشویق معلم نیز قرار گرفت.

۳. بررسی اسناد و مدارک آموزشی (کارنامه تحصیلی)

مقایسه نمرات نوبت اول و دوم نشان داد که اگرچه سطح عملکرد دروس و درس فارسی تغییری نداشت، اما نمره ی درس ریاضی از «نیازمند تلاش بیشتر» به «قابل قبول» ارتقاء یافته است که می تواند به عنوان نشانه ای از افزایش کلی انگیزه ی تحصیلی دانش آموز تلقی شود.

۴. فرم نظرسنجی معلم

نتایج نظرسنجی نشان داد که معلم نسبت به بهبود وضعیت املا ی دانش آموز دید مثبتی دارد. در اغلب سوالات مرتبط با بهبود عملکرد نوشتاری (از جمله کاهش اشتباهات متداول، دقت در نقطه گذاری و افزایش علاقه به نوشتن) پاسخ «موافقم» داده شد. تنها در مورد میزان تمرکز هنگام نوشتن گزینه ی «نظری ندارم» انتخاب شده بود.

نمرات داده شده در طیف لیکرت، همگی از سطح «کم» به «متوسط» و «خوب» تغییر یافته بودند.

جدول ۱-۲ نظر معلم پایه سوم درباره بهبود املاي دانش آموز

بخش اول: مهارت های کلی نوشتاری

ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز در دست گرفتن مداد مشکل دارد.	☐	☐	☐	☒	☐
۲	هنگام نوشتن خیلی آهسته می نویسد.	☐	☒	☐	☐	☐
۳	اندازه و فاصله حروف در نوشته های دانش آموز نامنظم است.	☐	☐	☐	☒	☐
۴	دانش آموز در تنظیم نوشته ها روی خط دفتر مشکل دارد.	☐	☐	☐	☒	☐
۵	حروف یا کلمات را هنگام نوشتن جا می اندازد یا اضافی می نویسد.	☐	☐	☒	☐	☐
۶	هنگام نوشتن دست دانش آموز زود خسته می شود یا از درد شکایت دارد.	☐	☐	☐	☒	☐

بخش دوم: مشکلات املايي

ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز در دست گرفتن مداد مشکل دارد.	☐	☐	☐	☒	☐
۲	هنگام نوشتن خیلی آهسته خیلی می نویسد.	☐	☐	☒	☐	☐
۳	اندازه و فاصله حروف در نوشته های دانش آموز نامنظم است.	☐	☐	☐	☒	☐
۴	دانش آموز در تنظیم نوشته ها روی خط دفتر مشکل دارد.	☐	☐	☐	☒	☐
۵	حروف یا کلمات را هنگام نوشتن جا می اندازد یا اضافی می نویسد.	☐	☒	☐	☐	☐
۶	هنگام نوشتن دست دانش آموز زود خسته می شود یا از درد شکایت دارد.	☐	☐	☒	☐	☐

بخش سوم: مشکلات رفتاری و شناختی مرتبط با نوشتن

ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز هنگام نوشتن بی قراری نشان می دهد یا از نوشتن اجتناب می کند.	☐	☐	☐	☒	☐
۲	در یادآوری شکل حروف و کلمات مشکل دارد.	☐	☐	☒	☐	☐
۳	هنگام خواندن متن نوشته شده خودش دچار مشکل می شود.	☐	☐	☒	☐	☐
۴	هنگام نوشتن جملات کامل دچار مشکل است.	☐	☒	☐	☐	☐
۵	هنگام کپی کردن متن از روی تخته یا کتاب دچار مشکل می شود.	☐	☐	☒	☐	☐

بخش چهارم: سایر مشاهدات

ردیف	سؤالات	همیشه	اغلب	بعضی اوقات	به ندرت	هیچ گاه
۱	دانش آموز هنگام نوشتن از هر دو دست استفاده می کند.	☐	☐	☐	☐	☒
۲	هنگام انجام تکالیف نوشتاری نیاز به کمک اضافی دارد.	☐	☒	☐	☐	☐

جدول ۲-۲: نظر معلم پایه سوم درباره پیشرفت املاي دانش آموز

ردیف	عبارت	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	دانش آموز در مقایسه با گذشته، در نوشتن املاء پیشرفت داشته است.	☐	☐	☐	☒	☐
۲	میزان دقت دانش آموز هنگام نوشتن افزایش یافته است.	☐	☐	☒	☐	☐
۳	دانش آموز در نوشتن حروف و نقطه گذاری صحیح، عملکرد بهتری دارد.	☐	☐	☐	☒	☐
۴	اشتباهات متداول دانش آموز در املا کاهش یافته است.	☐	☐	☐	☒	☐
۵	دانش آموز نسبت به نوشتن املا انگیزه و علاقه بیشتری نشان می دهد.	☐	☐	☐	☒	☐

تحلیل جدول های ۱-۲ و ۲-۲ نشان می دهد که دانش آموز در برخی زمینه ها بهبود قابل قبولی داشته و مسیر پیشرفت او از نگاه معلم قابل مشاهده است. هر چند در برخی جنبه ها مانند تمرکز، هنوز جای کار وجود دارد، اما داده های حاصل از این نظرسنجی را می توان به عنوان یکی از شواهد پیشرفت نسبی و تأثیر مثبت مداخلات آموزشی لحاظ کرد.

۵. مصاحبه با معلم

معلم عنوان کرد که دانش آموز پس از اجرای تمرین ها و راهکارهای ارائه شده، علاقه بیشتری به نوشتن نشان داده و با دقت بیشتری در فعالیت های کلاسی مربوط به املا شرکت می کند. به گفته ی معلم، اگرچه هنوز برخی اشتباهات مشاهده می شود، اما روند رو به بهبود است و تکرار و تمرین مؤثر بوده است.

— در مقایسه با قبل از اجرای راهکارها، آیا تغییری در عملکرد نوشتاری دانش آموز مشاهده شده است؟ تا حدی بله. اشتباهات تکراری در املا کاهش یافته و ساختار نوشتن کلمات دقیق تر شده، گرچه هنوز نیاز به تمرین دارد.

— آیا تغییراتی در میزان مشارکت و تعامل او در کلاس دیده اید؟ بله، نسبت به قبل فعال تر شده. در فعالیت های گروهی و پاسخ دهی به سوالات بیشتر مشارکت دارد.

— وضعیت خط و نگارش او در دفتر املا را چطور ارزیابی می کنید؟ نسبت به قبل منظم تر می نویسد. فاصله بین کلمات بهتر رعایت می شود و جای گذاری حروف روی خط پیشرفت داشته است.

یافته های تحقیق

۱. شواهد مشاهده مستقیم

در طول اجرای راهکارها، مشاهده مستقیم رفتارهای دانش آموز در کلاس و بررسی روند یادگیری او، نشان از افزایش مشارکت فعالانه داشت. دانش آموزی که پیش از این تمایل چندانی به حضور در بحث های کلاسی و پاسخ دهی به سوالات نداشت، در پایان دوره با انگیزه بیشتری دست بلند می کرد و پاسخ می داد. این مشارکت به ویژه در درس هایی چون فارسی، ریاضی و جمله سازی به وضوح قابل مشاهده بود. پاسخ هایی که ارائه می داد دقیق، سریع و نشان دهنده یادگیری عمیق تر و اعتماد به نفس بیشتر بودند.

۲. تحلیل دفتر املا و پوشه کار

مقایسه دفتر املا و نمونه هایی از پوشه کار دانش آموز پیش و پس از مداخله نشان داد که:

__ تعداد اشتباهات املایی کاهش یافته است؛ اشتباهاتی چون حذف یا جابه جایی حروف کمتر دیده می شود.

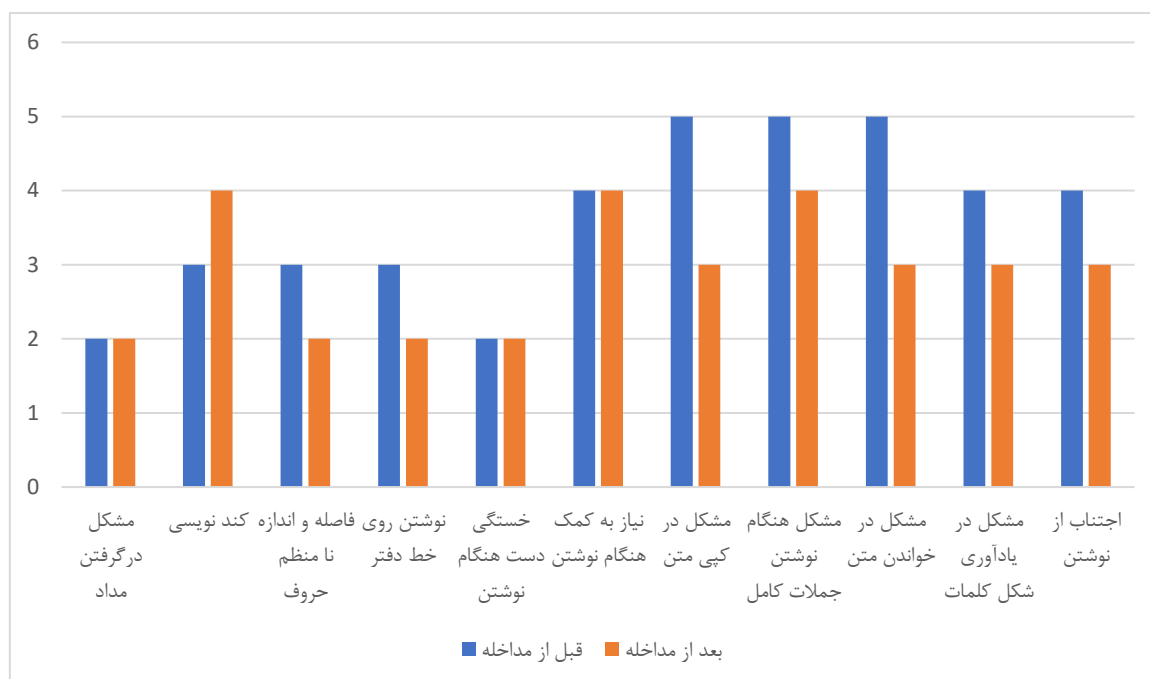
__ رعایت قواعد نقطه گذاری و ساختار جملات بهبود یافته است.

__ خط نوشتاری خواناتر شده و تلاش برای رعایت نظم در نوشتن بیشتر مشاهده می شود.

۳. تحلیل فرم نظرسنجی معلم

فرم نظرسنجی تکمیل شده توسط معلم نیز مهر تأییدی بر پیشرفت دانش آموز بود. در این فرم، معلم موارد زیر را تأیید یا ارزیابی مثبت کرده است:

نمودار ۱-۲ مقایسه وضعیت املاي دانش آموز قبل و بعد از مداخله

براساس نمودار ۱-۲ که نتایج فرم نظرسنجی مربوط به بررسی اختلال نوشتن دانش آموز پس از اجرای راهکارها را نمایش می دهد، می توان تحلیل زیر را ارائه داد:

نتایج به دست آمده نشان می دهد که دانش آموز پس از اجرای راهکارهای آموزشی، در اغلب شاخص های مرتبط با نوشتار پیشرفت محسوسی داشته است. به طور خاص:

در مواردی مانند فاصله و اندازه نامنظم حروف، نوشتن روی خط دفتر، مشکل در کپی برداری از متن، نوشتن جملات کامل، خواندن متن، یادآوری شکل کلمات و اجتناب از نوشتن، عملکرد دانش آموز بهبود یافته و نسبت به قبل بهتر ارزیابی شده است. در شاخص کندنویسی، وضعیت دانش آموز نسبت به گذشته ضعیف تر گزارش شده و نشان می دهد که سرعت نوشتن او کاهش یافته یا با دشواری بیشتری همراه بوده است.

در مورد خستگی دست هنگام نوشتن و مشکل در نوشتن مداد، تغییری نسبت به وضعیت پیش از مداخله مشاهده نشده است، که می تواند به دلایل جسمانی یا عادت های نوشتاری تثبیت شده، مرتبط باشد.

این تحلیل نشان می دهد که بخش عمده ای از مشکلات نوشتاری دانش آموز از طریق راهکارهای ارائه شده قابل بهبود بوده اند و روند کلی پیشرفت، مثبت ارزیابی می شود. اگرچه کندنویسی و خستگی دست همچنان به عنوان دو چالش باقی مانده اند و نیاز به مداخله یا تمرین بیشتری دارند.

این شواهد به وضوح نشان می دهند که استفاده از روش های خلاقانه، دیداری و بازی محور در کنار تمرین های هدفمند نوشتاری، توانسته اند تاثیر مثبتی بر مهارت املاي دانش آموز بگذارند. پیشرفت های مشاهده شده بیانگر آن است که ادامه ی این روند می تواند به تثبیت مهارت نوشتن و کاهش کامل اشتباهات املايی منجر شود.

۴. تحلیل اسناد و مدارک آموزشی (کارنامه تحصیلی)

مقایسه کارنامه نوبت اول و دوم دانش آموز نشان می دهد که درس فارسی همچنان در سطح "قابل قبول" باقی مانده است، اما نکته مثبت، بهبود وضعیت در درس ریاضی از "نیازمند تلاش بیشتر" به "قابل قبول" است. این بهبود می تواند یکی از نتایج جانبی ارتقاء اعتماد به نفس دانش آموز و مشارکت بیشتر او در کلاس باشد. هرچند بهبود صریح در نمره فارسی دیده نمی شود، شواهد کیفی حاکی از آن است که عملکرد واقعی او بهتر شده ولی ممکن است هنوز به حدی نرسیده باشد که در ارزیابی نهایی تغییر محسوسی ایجاد کند.

در مجموع، تحلیل این شواهد بیانگر آن است که اجرای راهکارهای آموزشی موجب پیشرفت نسبی در عملکرد نوشتاری دانش آموز شده و همچنین مشارکت و انگیزه او در فعالیت های درسی افزایش یافته است. این تغییرات مؤید اثربخشی نسبی مداخلات انجام شده در چارچوب اقدام پژوهی است.

بحث و نتیجه‌گیری

در چرخه تشخیص، با بررسی شواهد اولیه شامل مشاهده مستقیم (دفتر املا و پوشه کار دانش‌آموز)، مصاحبه با معلم، فرم نظرسنجی و بررسی اسناد و مدارک تحصیلی، به وجود مشکل در زمینه املاي دانش‌آموز پی برده شد. این شواهد نشان‌دهنده ضعف‌هایی در دقت، تمایز حروف مشابه، نارسانویسی و همچنین مشکلات شنیداری - دیداری در فرآیند نوشتن بودند. بر همین اساس، راه‌حلهایی با در نظر گرفتن نظر افراد صاحب‌نظر، امکانات موجود مدرسه، علاقه‌مندی دانش‌آموز، منابع علمی معتبر و زمان در دسترس، انتخاب و طراحی گردید.

در چرخه تغییر، با اجرای راهکارهای تعیین‌شده در محیط کلاس، به‌ویژه استفاده از فعالیت‌های دیداری، شنیداری، کاربرگ‌های آموزشی و تمرین‌های هدفمند، ارتقای محسوسی در عملکرد املاي دانش‌آموز مشاهده شد. پس از اجرای این راهکارها، مجدداً اطلاعاتی از طریق مشاهده مستقیم، مصاحبه، اسناد و مدارک تحصیلی و نظرسنجی از معلم جمع‌آوری گردید. تجزیه و تحلیل این داده‌ها نشان داد که راهکارهای ارائه‌شده در کاهش مشکلات املاي مؤثر بوده‌اند و دانش‌آموز پیشرفت قابل توجهی داشته است. نتایج این پژوهش با یافته‌های مسعودی و همکاران (۱۴۰۳)، ستاری شیراز و همکاران (۱۴۰۳)، آسایش و همکاران (۱۴۰۳)، صادقی و همکاران (۱۴۰۱) و تیموری براکوهی (۱۴۰۳) همسو است. تمامی این مطالعات بر اهمیت مداخلات آموزشی، تقویت مهارت‌های دیداری، توجه به اختلالات نوشتاری همچون نارسانویسی و تأثیر آن‌ها بر عملکرد تحصیلی و روان‌شناختی دانش‌آموزان تأکید داشته‌اند. پژوهش حاضر نیز با تکیه بر تمرین‌های هدفمند و رویکردهای فردمحور توانست موجب بهبود نسبی در توانایی نوشتاری دانش‌آموز مورد نظر شود و مؤید این نکته است که اقدامات متناسب آموزشی در کاهش مشکلات املا و نوشتن تأثیرگذارند. به‌طور کلی، نتایج به‌دست‌آمده همسو با یافته‌های پژوهش‌های علمی در این حوزه می‌باشد.

منابع

۱. آزاد، فائزه؛ صفره خانکهدانی، سمیره. (۱۳۹۸). اختلال نوشتاری دانش آموزان مقطع ابتدایی و راهکارهای عملی حل آن. پژوهشنامه اورمزد، ۴۷ ب، ۸۳-۶۵.
۲. اکبری شلدرد، فریدون؛ چنگیزی، علیرضا. (۱۳۹۸). تأملی در آموزش املا. فصلنامه اورمزد، ۴۷، ۸۸-۷۷.
۳. بخشی، کوثر؛ توسلی، سما؛ حیدری کیا، زهرا؛ عباسی گزنق، ثنا. (۱۴۰۳). اختلال نوشتن و راههای درمان آن. دهمین همایش ملی تحقیقات میان رشته‌ای در مدیریت و علوم انسانی، ۱۷۸۸-۱۷۸۰.
۴. پورکمالی، آریتا؛ محمدی، اکبر؛ حقیقت، سارا. (۱۳۹۸). اثربخشی رویکرد چندحسی فرنالد بر بهبود اختلال دیکته و مشکلات خواندن دانش آموزان دارای اختلال یادگیری. مجله مطالعات ناتوانی، ۱۲(۵۲)، ۷-۱.
۵. تبریزی، مصطفی؛ تبریزی، نرگس؛ تبریزی، علیرضا. (۱۳۹۴). درمان اختلالات دیکته نویسی (چاپ ۳۵). تهران: انتشارات فراوان.
۶. شیرمحمدی، سمیرا؛ کلشادی، رویا؛ حاجی آقا جونی، زهرا؛ امیدی، آذر. (۱۳۹۷). بررسی علل و راهکارهای درمانی اختلال نوشتن: نارسا نویسی، قرینه نویسی و وارونه نویسی. کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روان شناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی-اجتماعی، ۸-۱.
۷. شیر، مهدیه؛ قاسمی، پریسا. (۱۴۰۲). اختلالات نوشتاری و خوانداری و نقش بازی درمانی در کاهش آن. چهاردهمین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران، ۲۶۰۷-۲۵۶۹.
۸. علی نژاد نائینی، منیژه؛ علی الازمنی، فرشید؛ مرادی، علی؛ عزیزی، حمیدرضا. (۱۳۹۹). مصاحبه با افراد کلیدی: فرصت ها و چالش ها. فصلنامه مدیریت پرستاری، ۹(۴)، ۴۳-۳۵.
۹. فتحی، یوسف؛ قادری، محمد؛ قویدل، اعظم. (۱۴۰۱). بررسی اختلالات نوشتاری در دانش آموز پایه دوم و راهکارهای بهبود آن. مجله دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۵(۴۸)، ۸-۱.
۱۰. مداح قاضیانی، سیده نسیم؛ اسماعیل زاده، زهره؛ گنجی، کامران. (۱۴۰۱). تأثیر تقویت حافظه دیداری و شنیداری بر اختلال نوشتن دانش آموزان پایه اول کم توان ذهنی آموزش پذیر پسر ۸ تا ۱۰ سال. فصلنامه علوم انسانی، ۱۸، ۲۸۷-۲۷۸.
۱۱. ناصرپور، محمد؛ درانی، کمال؛ صالحی، کیوان. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل مؤثر در اختلالات املا نویسی در دانش آموزان ابتدایی. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۴(۵۴)، ۲۱۸-۱۸۱.
۱۲. نراقی، عیسی؛ قیصری زاده، غفار؛ حسین زاده، مریم. (۱۴۰۱). بررسی وضعیت شیوه های املاء گویی در دانش آموزان دوره ابتدایی. پژوهشنامه اورمزد، ۶۱ ب، ۳۷-۳۱.
۱۳. یعقوبی بیان نسائی مقدم، ابوالقاسم. (۱۳۹۸). باز توانی ادراک شنیداری یک دانش آموز پایه سوم ابتدایی با مشکل اختلال املا: مطالعه موردی. مجله ناتوانی های یادگیری، ۸(۳)، ۱۵۲-۱۳۴.